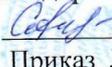

Муниципальное бюджетное образовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа им. Бавун-оол У.А. с. Элегест
Чеди-Хольского кожууна РТ

Согласовано
заместитель по ВР
 /Кыргыз Л.М./
« 31 » 08 2023г.

Утверждено
и.о. директора школы
 /Сотпа А.А./
Приказ № 4
от « 31 » 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ «ТӨРЭЭН ДЫЛЫМ»
ДЛЯ 1 КЛАССА
НА 2023/2024 УЧЕБНЫЙ ГОД

Составитель программы:

Шыгжал Аяна Викторовна
квалификационная категория: высшая

Элегест – 2023

Тайылбыр бижик

Ажылчын программа эге школага болгаш кол ниити өөрөдилгеге ФКӨС киирилдезинин негелдезинге кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы организаастаарының дугайында саавырының негелдезинге дүүштүр кылган.

Тыва дыл – аныяк бижиктиг дылдарның бирээзи. Тыва дылды башкылаашкынын шынарын бедидиринче башкыларга кол сорулга салдынган. Келир уенин салгакчылырын торээн дылынга ынак,ону унелеп билир кылдыр ооредир, кижизидер. А ону канчаар боттандылары башкыларнын чогаадыкчы чоруундан,кичээлге янзы буру аргалар, методтарны ажыглаарындан хамааржыр. Кичээлдер уругларга солун,чаа чуулдерни берип, кичээнгейин хаара тудуп турар . Амгы үеде ооң янзы-бүрү талаларын шинчилээр ажылдарны чүгле дыл эртемденнери чорудуп турар эвес, аңаа өөреникчилер шичилел ажылдар дузазы-биле база хирешаа-биле киржип турар.

«Торээн дылым» деп программаны тургузарда орус дылдын «Занимательная грамматика», «Занимательный русский язык» деп программаларны ооренип коргеш, анаа даянып тыва дылга ажыглап болгу дег чуулдерге ундезилеп уннер,ужуктер,состер –биле оюн хевирлиг онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, кроссворд, ребустарны тургускаш ажыглаарга оореникчилернин угаап бодаары,состерни шын бижиири,бижик демдектерин сагыыры база дыл талазы-биле билии быжыгып ханылаарынга салдарлыг .

Оюн хевирлиг онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, ребустарнын, кроссвордтарны, состер, ужуктер, уннер-биле ажылдарны методика ёзугаар кажан ажыглап болурун мынчаар сумелеп турар:

1. Теманы ооренип дооскаш, уругларнын билиин хынаар сорулга-биле чорудар

2.Туннел болгаш катаптаашкын кмчээлдернин онаалгаларынга оюннар дузазы-биле хынаары

3. Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы кыска уе тургузунда ажыглаар мергежилгелерни башкы уругларнын хар-назынын аайы – биле дууштур, бодунуу-биле таарыштыр тургузуп алыр

Ол ышкаш Россия Федерациязының школалары амгы үеде федералдыг күрүнениң өөрөдилге стандарттары ёзугаар ажылдап эгелээн болгаш өөрөдилге планнарында аңаа тускай шактарны аңгылаан.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулга, кичээлге бодаарга, өөреникчилерниң эстетиктиг культуразын элээн делгемчидер. Моон алгаш көөрге, өөреникчилерни кичээлден дашкаар

ажыл-чорудулгаже хаара тудары – амгы үениң негелдези. Тыва дыл, литературлуг номчулга кичээлдеринге уругларның сонuurгалын бедидериниң бир аргазы – кичээлден дашкаар ажил-чорудулгаже киирери.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулга – өөредиглиг болгаш кижизидилгелиг класстан дашкаар чорудар ажилдарның бирээзи. Ооң өөредиглиг ужур-дузаны: өөреникчилерниң кичээлдерге алган билиглерин болгаш чаңчылдарын немээр, делгемчидер база ханыладыр; бердинген темазынга хамаарышкан материалдар чыып, оларны системажыдып, сайгарып, түннел үндүреринге өөредир; словарьлар болгаш өске-даа немелде литература-биле таныжар; кежээлер, мөөрейлер, делгелгелер организаастаар; көргүзүг материалдары белеткээр — бо бүгү өөреникчилерниң бот-идепкейин болгаш сонuurгалын бедидеринге улуг ужур-дузалыг.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулганың темазын шилээниниң чугулазы

Дыл — ниитилелде эң-не кол шимчедикчи чепсек. Өөреникчи кижиде бодунуң төрөөн дылының тыптып сайзырап келген төөгүзүн, ооң ниитилелде амгы үеде туружун сайгарып боданып өөренири амгы үениң негелдези. «Тыва дыл» эртемин өөредир шактарның эвээжи-биле уругларга немелде кичээлди шак бо эртемге эрттирери чугула чүүл болуп турар. Ооң-биле чергелештир уругларның эртемге сонuurгалын көдүрүп, төрөөн дылынга ынакшылын күштелдирер.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулганың сорулгалары

Өөредиглиг:

- өөреникчилерни «Тыва дыл» эртеминге сонuurгалдыг кылдыр өөредир;
- тыва дылды амыдырал-биле холбап, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-шынарлыг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээр;
- уругларны бот-тывынгыр, чогаадыкчы ажилдап өөредир.

Сайзырадыр:

- уругларның амыдыралче бот-тускайлаң медреселдиг көрүжүн хевирлеп, чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр;
- аас болгаш бижимел чугааны делгеренгей, утказынга дүүштүр шын ажыглап, сайгарарын сайзырадыр.

Кижизидилгелиг:

- сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чаагай, эптиг-чөптүг;
- кижилерге, төрөөн черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг;

— хамааты бот-медерели бедик, ада-чурт төөгүзүн үнелеп билир

— номчулгага сонургалдыг, чогаадыкчы езу-биле боданып, бодунуң туружун амыдыралдың кандыг-даа байдалында камгалап билир кижини кижизидер.

Планнаттыг түңнелдер (ФКӨС-туң негеледелери-биле):

Предметтиг түңнелдер (предметные):

— тыва дылдың теориялыг билиглери;

— төрөөн чериниң төөгүзү;

— тыва дылдың тывылганы;

— тыва дылдың адырларынга янзы-бүрү интеллектуалдыг оюннарның билиглери (лексика, фонетика, грамматика)

Бот-тускайлаң түңнелдер:

— мөзү-шынары бедик, бот-сайзыраңгай чогаадыкчы кылдыр ажылдап өөрөнгени;

— ада-өгбезиниң төөгүзүн, чаагай чаңчылдарын билип чоруур кылдыр хевирлээри;

— тыва чоннуң, күрүнениң төлээзи кылдыр санап, ооң улусчу ужурларын сагып, салгап кижизидери;

— төрөөн чуртунга, ие дылынга, чонунга хумагалыг, ынак болур;

— бодунуң үзел-бодалын бот-тодарадып, бот-углап, бот-сайзырадып билир;

— чаа билиглер шиңгээдип алырын медерелдии-биле угаап билир;

— патриотчу тура-соруктуг, күш-ажылга ынак, эртем-билигже чүткүлдүг, кадык амыдыралдыг болур.

Метапредметтиг түңнелдер:

— чүгө өөренириниң сорулгаларын билип, ону янзы-бүрү аргалар-биле чедип алырын билир;

— чидиг айтырыгларны чогаадыкчы арга-биле дилеп тывары;

— кылыр чүүлүн сорулгазының аайы-биле күүседип, планнап, доозуп билир;

— өөрөнгөн чүүлдериң системажыдып билир;

— янзы-бүрү медээ алыр чүүлдериң тып билири (словарьлар, номнар, интернет четкизинде сайтылар, энциклопедиялар, библиотека, картотека, номчулга залы...)

— кижиги бүрүзүнүн бодалын дыңнап, чөпшээрэжип, эдип билири;

— коллективтиг ажилдажылга үезинде кылыр чүүлүн хуваап, демнежип, юодунун үлүүн кирип, бот-боттарын хынажып билири;

— тыва дылдың өске эртемнер-биле холбаалыын болгаш ооң ужур-утказын билири;

— тыва дылга хамаарышкан билиглерин билдиги ажыглап, бедик чугаа культуралыг болур.

Программаның утказы

«Торээн дылым» деп кичээлден дашкаар ажил-чорудулгага планнаттынган программа 135 шакка планнаттынган. Программа 1-4 класстын оореникчилеринин назы-харынга дууштур тургустунган. Неделяда 1 шак. Программа ниитизи-биле ургуларның ниити кругозорун, культуразын бедидип, дыл-домаан сайзыратпышаан, колдуунда янзы-бурү оюннар хевиринге эртер.

Программа 135 шакка кордунген.

1 класс – 33 шак (теориязы – 5 шак, практиктиг кезээ – 28 шак)

2 класс – 34 шак (теориязы – 7 шак, практиктиг кезээ – 27 шак).

3 класс – 34 шак (теориязы – 8 шак, практиктиг кезээ – 26 шак).

4 класс – 34 шак(теориязы – 8 часов, практиктиг кезээ – 26 шак)

Ооредилге-тематиктиг планнашкыны (1 класс)

№	Теманын ады	Шагы	Эрттирер хуну	
			план	факт
Эн эргим болгаш эки состер (10 ш)				
1	Киирилде кичээл. Тыва дылдын ужур-дузазы	1	5.09	
2-4	Хуулгаазын состер	3	12.09 19.09 26.09	
5-7	Эн кол состер	3	3.10 10.10 17.10	
8-9	Эн эргим состер	2	24.10 7.11	
10	Байырлал «Эвилен-ээлдек Хун»	1	14.11	
Состун кайгамчыктыг хуулушкуну (10 ш)				
1-2	Оюннар «Аза берген ужуктер», «Ужукту неме»...	2	21.11 28.11	
3-4	Оюннар «Чаштына берген сос», «Чангы»...	2	5.12 12.12	
5-6	Состер-биле оюн	2	19.12 26.12	
7-9	Оюннар «Телефон»...	3	9.01 16.01 23.01	
10	Байырлал «Будалдырыышкын»	1	30.01	
Состун иштинде уннер (10 ш.)				
1-2	Оюннар «Шын ада», «Дурген чугааны катапта»	2	6.02 13.02	
3-4	Дурген чугаалар	2	27.02 5.03	
5-6	Аннар школазы	2	12.03 19.03	
7-8	Оюннар	2	2.04 9.04	
9-10	Моорейлер дурген чугаага, когудуглерге...	2	16.04 23.04	
Состерни тема аайы-биле болуктээри (3 ш)				
1	Оюннар «Кым? база Чуу?», «Кандыг?», «Чуну кылып тур?»	1	7.05	
2	Оюннар «Унуштер», «Дириг амытаннар», «Чылдын уелери» оон-даа оске.	1	14.04	
3	КВН	1	14.05	

ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА С. ЭЛЕГЕСТ
ИМ.БАВУН-ООЛА У.А.**, Оюн Салбакай Борисовна, Исполняющий обязанности
директора

24.09.23 06:33 (MSK)

Сертификат 1F79AA4ED64AD2EB6282F1F78C8239A7